

Универзитет у Београду
Филозофски факултет

Археолошка збирка

АРХАИКА

2

Београд 2009

Универзитет у Београду
Филозофски факултет

Археолошка збирка

АРХАИКА

2/2008

Уредник
Мирослав Лазић

Редакција
Никола Тасић, Албина И. Романчук (Руска Федерација), Волфрам Шир
(Немачка), Живко Микић, Гизела Групе (Немачка), †Александар Јовановић,
Драги Митревски (БЈР Македонија), Митја Гуштин (Словенија),
Чедомир Марковић (Црна Гора)

Београд 2009

АРХАИКА
Година II, број 2

Издавач:
Универзитет у Београду
Филозофски факултет
Археолошка збирка
Чика Љубина 18–20
11000 Београд
Србија

За издавача:
Александар Костић

Уредник:
Мирослав Лазић

Превод:
Марина Адамовић-Куленовић

Лектура и коректура:
Милена Богдановић

Техничка обрада:
војислав филиповић

Штампа:
Чигоја

Тираж:
250 примерака

ARCHAICA
Year II, No. 2

Publisher:
University of Belgrade
Faculty of Philosophy
Archaeological Collection
Čika Ljubina 18–20
11000 Belgrade
Serbia

For Publisher:
Aleksandar Kostić

Editor:
Miroslav Lazić

Translation by:
Marina Adamović-Kulenović

Proofreading:
Milena Bogdanović

Typesetting by:
vojislav filipović

Printed by:
Čigoja

Printed in:
250 copies

Излази једном годишње
Published annually

University of Belgrade
Faculty of Philosophy

Archaeological Collection

ARCHAICA

2/2008

Editor

Miroslav Lazić

Editorial Board

Nikola Tasić, Albina I. Romantschuk (Russian Federation), Wolfram Schier (Germany), Živko Mikić, Gisela Grupe (Germany), †Aleksandar Jovanović, Dragi Mitrevski (FYR Macedonia), Mitja Guštin (Slovenia), Čedomir Marković (Montenegro)

Belgrade 2009

Други број часописа АРХАИКА припремљен је и штампан средствима додељеним за материјалне трошкове пројекта *Археолошка грађа – основа за проучавање културног континуитета у праисторији и антици на територији Србије* (ев. бр. 147041Д), који финансира Министарство за науку и технолошки развој Републике Србије.

Одобрено Одлуком Наставно-научног већа Филозофског факултета бр. 2110/1–XXI/7 од 25. децембра 2008. године.

Реч уредника

Научна јавност и Министарство за науку и технолошки развој Републике Србије прихватили су АРХАИКУ као релевантан научни часопис. Сви штампани примерци првог броја оправдано су се нашли у библиотекама наших и страних научних институција које прате резултате нових археолошких истраживања, а савремена опрема АРХАИКЕ, њен садржај и структура условили су да она буде увршћена у категорију М52 на листи научних часописа Министарства. То је био важан подстицај да уредништво прихвати задатак да у наредним свескама испуни све критеријуме достигнуте првим бројем и да, поштујући уредбе Министарства (*Акта о уређивању научних часописа*), АРХАИКУ уведе у ред високо ранжираних научних публикација.

Приврженост идеји да српска археолошка наука добије још једно гласило показали су и научници из иностранства, па су у међувремену Редакцији АРХАИКЕ приступили др Волфрам Шир и др Гизела Групе, угледне колеге из Немачке, што је такође гаранција да ће наредна издања бити још успешнија.

Ипак, није све онако како смо желели да буде! Изненадном смрћу проф. др Александра Јовановића АРХАИКА је изгубила драгоценог сарадника и једног од покретача, српска археологија остала је без научника највишег ранга, а будуће генерације студената лишене су надахнутих предавања благородног учитеља. *Parcae crudeles – nimium properastis!*

У Београду, септембра 2009. године

Мирослав Лазић

САДРЖАЈ / CONTENTS

- Душан Д. Михаиловић / Dušan D. Mihailović
- 1 ПЕЋИНСКИ КОМПЛЕКС БАЛАНИЦА И ПАЛЕОЛИТ НИШКЕ КОТЛИНЕ У ШИРЕМ РЕГИОНАЛНОМ КОНТЕКСТУ
- 23 Balanica Cave System and the Palaeolithic in the Niš Basin in a Regional Context
- Владимир Пецикоза / Vladimir Pecikoza
- 27 АНАЛИЗА ПЕЋИ ИЗ МЛАЂЕГ НЕОЛИТА НА ЦЕНТРАЛНОМ БАЛКАНУ
- 35 Analysis of Late Neolithic Ovens in the Central Balkans
- Војислав М. Филиповић / Vojislav M. Filipović
- 37 ДВЕ ХУМКЕ СА ИЛИРСКОГ ГРОБЉА У БУКОВАЧКОМ ПОЉУ
- 48 Two Mounds in the Ilirsko Groblje in Bukovačko Polje
- Мирослав Д. Лазих / Miroslav D. Lazić
- 53 КО СУ БИЛИ ДАРДАНЦИ?
- 74 Who Were the Dardani?
- Миодраг Б. Сладић / Miodrag B. Sladić
- 77 БОЈЕНА КЕРАМИКА У КУЛТУРАМА МЛАЂЕГ ГВОЗДЕНОГ ДОБА ЕВРОПЕ
- 100 Painted Pottery in the Late Iron Age Cultures of Europe
- Мира А. Ружић / Mira A. Ružić
- 103 СИЛВАН И ХЕРКУЛ У ЗАГРОБНИМ ВЕРОВАЊИМА СТАНОВНИКА МУНИЦИПИЈУМА С...
- 116 Silvanus and Hercules in the Afterlife Beliefs of the Inhabitants of Municipium S...
- † Александар Б. Јовановић / Aleksandar B. Jovanović
- 119 ТРАГОМ ЗНАЧЕЊА ЈЕДНОГ ПРИВЕСКА ИЗ ЖИДОВАРА
- 129 Tracking the Meaning of a Pendant from Židovar
- Славица Ж. Крунић / Slavica Ž. Krunić
- 133 ТРИ ФИГУРАЛНО ОБЛИКОВАНЕ СВЕТИЉКЕ ИЗ МУЗЕЈА ГРАДА БЕОГРАДА
- 144 Three Figural Lamps from the Belgrade City Museum
- Ивана Б. Кузмановић-Нововић / Ivana B. Kuzmanović-Novović
- 147 ПОДУНАВСКИ КОЊАНИЦИ НА ГЕМИ ИЗ НАРОДНОГ МУЗЕЈА У БЕОГРАДУ
- 153 Danubian Riders on an Intaglio from the National Museum in Belgrade
- Адам Н. Црнобрња / Adam N. Crnobrnja
- 155 ПРИЛОГ УБИКАЦИЈИ STATIO CONFLUENTES
- 164 A Contribution to Locating Statio Confluentes

- Бранко С. Дрча / Branko S. Drča
- 165 ПОСРЕБРЕНИ БРОНЗАНИ АНТОНИНИЈАНИ ИЗ ГРОБА G-5089 У ВИМИНАЦИЈУМУ
- 181 Silver-Plated Bronze Antoniniani from Grave G-5089 at Viminacium
- Альбина Илинична Романчук / Альбина Илинична Романчук
- 183 ЗНАЧЕНИЕ ИССЛЕДОВАНИЙ ХЕРСОНЕСА-ХЕРСОНА И КОНЦЕПЦИЯ Г. ОСТРОГОРСКОГО О ВИЗАНТИЙСКОМ ГОРОДЕ ПЕРИОДА „ТЕМНЫХ ВЕКОВ”
- 209 Значај истраживања Херсонеса и концепција Г. Острогорског о византијском граду током „мрачног доба”
- Живко М. Микић / Živko M. Mikić
- 211 АНТРОПОЛОШКЕ ОДЛИКЕ СТАНОВНИШТВА НА ТЕРИТОРИЈИ КОСОВА И МЕТОХИЈЕ ОД НЕОЛИТА ДО КАСНОГ СРЕДЊЕГ ВЕКА
- 223 Anthropologische Eigenschaften der Bevölkerung auf dem Territorium des Kosovo und Metohija vom Neolithikum bis zum spätem Mittelalter
- Ирена Р. Цвијановић / Irena R. Cvijanović
- 229 АРАПСКИ ПИСАНИ ИЗВОРИ О ТРГОВАЧКИМ ПУТЕВИМА И ГРАДОВИМА У СЛОВЕНСКИМ ЗЕМЉАМА ОД IX ДО XII ВЕКА
- 238 Arabic Written Sources on the Trade Routes and Towns in Slavic Lands from the 9th to 12th Centuries

ПРИКАЗИ

- 241 G. Grupe, K. Christiansen, I. Schröder, U. Wittwer-Bockhofen, Anthropologie. Ein einführendes Lehrbuch. Berlin, Heidelberg and New York 2005: Springer. (Живко М. Микић)
- 243 Irena Lazar & Hugh Willmott, The Glass from the Gnalić Wreck. Koper 2006: Univerza na Primorskem, Znanstveno-raziskovalno središče, Inštitut za dediščino Sredozemlja and Založba Annales. (Мира А. Ружић)

ИЗ ПРОШЛОСТИ СРПСКЕ АРХЕОЛОГИЈЕ

- 248 Загорка Летица (1911–2004) (Миодраг Б. Сладић)

ДОДАТАК / APPENDIX

- 253 Упутство будућим ауторима (Мирослав Лазић)

A CONTRIBUTION TO LOCATING STATIO CONFLUENTES

Adam N. Crnobrnja

Belgrade City Museum, Department of Archaeology, Belgrade

Abstract: *The Tabula Peutingeriana records statio Confluentes at a three-mile distance from Taurunum (modern Zemun) and at one mile from Singidunum (Belgrade), which has led to the assumption that it was located on the left side of the Sava, at the point this river joins the Danube. As the area where statio Confluentes is presumed to have been was devastated more than once in the past, confirmation can only be looked for in cartographic sources, and therefore plans and maps of the 17th to 19th centuries have been looked up. These data narrow the search to a limited area at the very confluence of the two rivers. The exact location of statio Confluentes requires further and more thorough research into the land and river communications connecting Sirmium and Singidunum. The former brook Galovica (Dunavac) stands out as an important waterway used for shallow-draught navigation until the middle of the 19th century.*

Key words: *statio Confluentes, Singidunum, Lower Pannonia, Upper Moesia, Roman period, cartography, Srem, Roman roads.*

Scholarly critique

UDC: 528.93 (497.11 Belgrade) „65“

Received: February 27, 2008

Accepted: June 12, 2008

Adam N. Crnobrnja
Muzej grada Beograda
Zmaj Jovina 1
11000 Belgrade, Serbia
crnobrnja@beotel.net

Назив станице *Confluentes* јасно је назначен на Табули Појтингеријани, где стоји да је она удаљена три миље од Таурунума и (претпоставља се) једну миљу од Сингидунума (сл. 1). Наизглед прецизан и читљив податак није био довољан за тачно лоцирање ове станице, па је о томе било доста расправа у литератури.¹ У лето 1947. године, на локалитету Калеми у Железнику нађен је саркофаг са натписом из римског периода. Тумачењем једног дела натписа, Р. Марић је закључио да је *Confluentes* био *civitas* и да се највероватније налазио у близини данашњег Железника где је, по њему, пут прелазо Саву ка Сингидунуму (Марић 1951: 87). После ревизије истог натписа, Р. Марић је остао при мишљењу да је у њему поменут *civitas Confluentes*, али је, увиђајући грешку коју је направио тумачењем растојања на путу Таурунум–Конфлуенти–Сингидунум, променио локацију станице Конфлуенти и поставио је на десну обалу Саве (Марић 1956). То је, сасвим нелогично, подразумевало да и локацију Сингидунума треба померити за око 1 km ка Дунаву (Душанић 1965: 100). Иста грешка запажа се и у раду М. Мирковић (Mirković 1968: 48–49).

У поновљеној и детаљној ревизији натписа из Железника, С. Душанић је показао да се у њему, заправо, уопште не помињу ни *civitas* ни *Confluentes* (Душанић 1965: 100–101). У истом раду указао је на све дотадашње дискусије о положају Конфлуената, као и на три античка итинерара на основу којих је могуће, посредно или непосредно, утврдити растојања на траси пута Таурунум–Конфлуенти–Сингидунум. Први је *Tabula Peutingeriana* (Tauruno III Confluentibus co. Singiduno); други је *Geographus Ravennas*, у коме се не помињу растојања (Confluentes–Taurunum), а трећи је *Itinerarium Antonini*, у коме се наводи *Tauruno classis IIII Singiduno Castra*. Анализа растојања на овим итинерарима и растојања на терену упућује на констатацију да су Конфлуенти припадали провинцији Панонији, односно да су се налазили на левој обали Саве (Душанић 1965: 101). Додатним проучавањем вотивног натписа из Петовиона [*tabul(arius) et vil(icuc) stat(ionis) Confl<u>ent(ium)*], потом натписа сачуваног у препису једног акта Земунског магистрата из 1816. године, који се налазио на саркофагу ископаном у Земуну 1814. године, као и поређењем растојања између насеља, С. Душанић је убедљиво разрешио овај проблем и царинску станицу Конфлуенти сместио на леву обалу Саве, на њено ушће у Дунав (Душанић 1965: 105). Овај, углавном прихваћен закључак није археолошки потврђен. Место на коме се, према С. Душанићу, налазила царинска станица Конфлуенти током протеклих столећа више пута је девастирано, док је грађевинска активност последњих деценија тај потес учинила непрепознатљивим у топографском смислу. Због тога је провера закључка С. Душанића могућа само истраживањем података на старим картама.

¹ Ипак, мало је код нас објављених радова у којима је примењен поступак трагања за античким локалитетима на основу старих карата. Најсвежији су: чланак проф. А. Јовановића (Јовановић 2006), рад Г. Томовић (Томовић 1991) и прилог М. Јеремића (Јеремић 2007).

На војним премерима из XIX века уочава се доследност у навођењу топонима на левој обали Саве, код њеног ушћа у Дунав. Наиме, на угарским премерима из 1806. (сл. 2а)² и 1869–1887. године (сл. 2б),³ као и на првом српском премеру из 1893. године (сл. 2в),⁴ потес наспрам савског пристаништа, односно преко пута калемегданског утврђења, носи назив Бурма, што на турском језику значи прст. На овим картама ту је обележен прелаз (бродом или скелом) преко Саве. Топоним Бурма указује на првобитни изглед овог потеса. То је, по свој прилици, била ниска речна тераса настала меандрирањем и померањем тока Саве.

Сл. 1. *Tabula Peutingeriana*, детаљ са трасом пута *Taurinum–Confluentib(us)–Singidunum*
 Fig. 1 *Tabula Peutingeriana*, detail showing the road *Taurinum–Confluentib(us)–Singidunum*

У старијој картографској грађи (старе карте и планови), која приказује опсаде Београда у XVII и XVIII веку, може се такође испитати ова микролокација. Мада су у тим војним документима перспективе и пропорције искривљене, посебно су истакнути стратешки положаји, што се показало корисним за ово истраживање.⁵

Приказ контраутврде на левој обали Саве дат је на више планова везаних за опсаду Београда 1717. године. Упркос поменутих непрецизностима, може се констатовати да се позиције контраутврђења на тим документима поклапају са каснијим положајем Бурме. Посебно је занимљив план ближе околине Београда из 1788. године, на коме су обележени насип и пут (*Damm und Weg*), а иза њих, на копну, мајдани глине (*Ziegel gruber*), док се пре-

² *Königreich Ungarn* 2006.

³ *Ungarn, Siebenbürgen, Kroatien–Slawonien* 2007.

⁴ *Бенералитабна карта* 1893: Д 1.

⁵ У овом раду коришћене су гравире из фондова Музеја града Београда и Народне библиотеке Србије, а приказане су само неке од оних на којима се види позиција контраутврђења.

лаз преко Саве, са више учртаних објеката (Kufter der Ueberfahrer), налази испред насипа поред Саве, на месту касније Бурме, што недвосмислено указује на чињеницу да тај потес није био плављен (сл. 3).

Сл. 2. Детаљ са аустроугарског премера из 1806–1869 (а); детаљ са аустроугарског премера из 1869–1887 (б); детаљ са *Бенералштабне карте Србије* из 1893 (в)

Fig. 2 a) Austro-Hungarian map, 1806–69 survey, detail; b) Austro-Hungarian map, 1869–87 survey, detail; c) Serbian Army High Command map 1893, detail

Положај станице Конфлуенти није био значајан само због копнених путева који се помињу у античким итинерарима и чије су трасе потврђене и археолошким истраживањима (Dimitrijević 1961: 94–97; Брукнер 1995). Наиме, имајући на уму да је, највероватније 1666. године, прелаз преко мочвара између Земуне и Саве решен градњом моста на дрвеним стубовима (Марјановић-Вујовић 1970: 30–31), може се претпоставити да је и у античко време била коришћена та траса, а не само пут уз саму обалу Дунава, који је често могао бити плављен (сл. 4). Пут од Таурунума до Конфлуента, трасиран уз обалу Дунава, сигурно је био често плављен. Прелаз преко Саве у античком периоду могао се одвијати скелама или преко моста који у другој половини IV века помиње Зосим (Mirković 1968: 49, пар. 74). Приступ Сингидунуму преко моста није био немогућ будући да Сава ту није много шира него код Сирмијума, где су евидентирани антички мостови (Milošević 1995).

Сл. 3. Детаљ са карте ближе околине Београда из 1788. године (Музеј града Београда, инв. бр. ГИ/339)

Fig. 3 Map of Greater Belgrade, 1788, detail (Belgrade City Museum, inv. no ГИ/1 339)

С друге стране, чини се да треба указати на ранији значај канала Галовице, односно некадашњег Дунавца. Галовица је каналисана и протиче испод Новог Београда, тако да је њен надземни део видљив тек од територије општине Сурчин. Интересантно је да се често запоставља податак да је Галовица поток који је због каналисања у протеклим столећима изгубио свој првобитни карактер. Осим тога, у литератури је више пута истицано да су

неки од сремских канала, односно ранијих потока (Јарчина, једна и друга, Дунавац и др.) у антици могли бити пловни (Душанић 1968: 107; Dimitrijević 1969: 83; Црнобрња 2007: 283). Дунавац се уливао у Саву у близини места на коме су се, по свој прилици, налазили Конфлуенти, на ушћу Саве у Дунав, што се може видети на неким старим плановима (сл. 5). Пловност Дунавца у античком периоду није спорна јер треба имати на уму да су у то

Сл. 4. Детаљ са Боденеровог плана Београда из 1688, издање после 1717. године (Музеј града Београда, инв. бр. ГИ1/310)

Fig. 4 Bodenehr's plan of Belgrade of 1688, a post-1717 edition (Belgrade City Museum, inv. no ГИ1/310)

време пловила била мањих габарита и плићег газа, као и да је транспорт робе речним путем био приближно десет пута јефтинији него копненим (Црнобрња 2006: 44). На пловидбу Дунавцем (Галовицом), којим се досезало до обронака Фрушке горе (Alma Mons), указује и једна гравира из XIX века, на којој су приказани људи који вуку брод узводно од ушћа Саве (сл. 6). Латенски и антички локалитети који се налазе уз обалу овог канала (некадашњег потока) учвршћују такву претпоставку, а посебно налазиште Тврдењава код Добановаца, протумачено као мање касноантичко утврђење јер су ту нађене опеке с натписом С III ALP (Cohors III Alpinorum Equitata) (Dimitrijević 1961: 98).

На крају, имајући на уму резултате ових истраживања, може се закључити да се станица Конфлуенти, као царинска постаја између провинција Доње Паноније и Горње Мезије, налазила на левој обали Саве, како је то пре више од четири деценије, на основу епиграфских података и итинерара, закључио С. Душанић (Душанић 1965: 105). Упоредо, анализом картографских и топографских података старих више од три столећа, утврђена је тачна локација Конфлуената. Ова станица налазила се на потесу који почиње од

Сл. 5. Детаљ Плана опсаде Београда из 1789. године (Музеј града Београда, инв. бр. ГИ1/145)

Fig. 5 Plan of the 1789 siege of Belgrade (Belgrade City Museum, inv. no ГИ1/145)

данашњег Музеја савремене уметности у Београду и простира се приближно 300 m узводно левом обалом Саве (сл. 7). Њен положај одговара месту наспрам кога се, на десној обали Саве, налазило средњовековно, а као што се претпоставља, и римско пристаниште (Марјановић-Вујовић 1970: 7–21, сл. 49 и 50). Нажалост, археолошки трагови *statio Confluentes* нису откривени, па се о времену њеног настанка и дужини трајања не може аргументовано расправљати. С обзиром на градитељске активности током XVII, XVIII и друге половине XX века, остаци из римског периода на овом потесу могу се очекивати само у поремећеним слојевима.

Положај *statio Confluentes*, копнени и пловни путеви који су до ње водили указују на значај савске падине Сингидунума у периоду римске доминације, којој је поклоњено мало пажње током изучавања античког Сингидунума (Црнобрња 2000–2001: 74). Такође, значај царинске станице Конфлуенти због раскрснице пловних и копнених путева, као и због количине добара која су на том месту прелазила из Паноније у Горњу Мезију и обратно, скреће пажњу и на потребу детаљнијег проучавања њеног ширег окружења. У том смислу, било би интересно размотрити положај и значај савског пристаништа Сингидунума, као места за

Сл. 6. Панорама Београда из 1845–1850. године, на којој се види група људи (сараорци) који вуку тељеницу кроз Дунавац (Музеј града Београда, инв. бр. ГИ1/255)

Fig. 6 Panoramic view of Belgrade, 1845–50, with a men-towed barge on the Dunavac (Belgrade City Museum, inv. no ГИ 255)

прихват робе на прелазу између двеју провинција, али у овом случају на тлу Горње Мезије. Јер, уколико је царинска *statio Confluentes* убирала значајне приходе на овој важној саобраћајници (Душанић 1965: 105), исто би се могло претпоставити и за горњомезијску страну, која је припадала Сингидунуму.

Сл. 7. Данашњи план Београда, са обележеним простором на коме се могла налазити *statio Confluentes*

Fig. 7 Plan of modern Belgrade with the presumed area of *statio Confluentes*

С друге стране, тачно убицирање царинске станице Конфлуенти упућује на другачије вредновање античких локалитета на путевима који су водили до ње. У ранијим истраживањима пажња је посвећена копненим путевима од Сирмијума, низ дунавски лимес до Таурунума, Конфлуената и Сингидунума, као и пратећим насељима и утврђењима. Далеко мање проучавани су антички локалитети на обалама Саве и њихов међусобни однос, упркос чињеници да је Сава била један од најважнијих пловних путева у том делу Паноније. При томе, комуникације које су мањим водотоковима водиле кроз Срем нису уопште разматране.

БИБЛИОГРАФИЈА

Брукнер, О.

1995 Римски пут Sirmium (Сремска Митровица) – Singidunum (Београд). Стр. 18–191 у *Археолошка истраживања дуж аутопута кроз Срем*, ур. З. Вапа. Нови Сад: Покрајински завод за заштиту споменика културе.

Dimitrijević, D.

1961 Nekoliko podataka o rimskom limesu u istočnom Sremu. Str. 93–103 u *Rimski limes u Jugoslaviji*, ур. М. Grbić. Beograd: Arheološko društvo Jugoslavije.

1969 Istraživanje rimskog limesa u istočnom Sremu s posebnim osvrtom na pitanje komunikacija. *Osječki zbornik* 12: 81–121.

Душанић, С.

1965 Три епиграфска прилога. *Жива антика* XV/1: 85–108.

1968 Римска војска у источном Срему. *Зборник Филозофског факултета* (Београд) X-1: 88–113.

Ђенералштабна карта

1893 *Ђенералштабна карта Србије, 1:75.000*. Београд: Географско одељење Главног Ђенералштаба.

Јеремиић, М.

2007 Сирмијум, „Град – острво” и његова два острва. Стр. 228–241 у *Ниш и Византија V*, ур. М. Ракоција. Ниш: Град Ниш и Нишки културни центар.

Јовановић, А.

2006 Карте из XVI–XVII века – извор за проучавање античке топографије Србије. *Зборник Филозофског факултета* (Београд) XX-A: 89–96.

Königreich Ungarn

2006 *Königreich Ungarn - The Second Military Survey 1806–1869*, 1:28.800 (DVD). Budapest: Arcanum.

Марић, Р.

1951 Студије из историје, језика и старине I: прилози античкој историји Београда. *Глас САН ССIII*: 83–105.

1956 *Civitas Confluentes. Годишњак Филозофског факултета у Новом Саду* 1: 7–12.

Марјановић-Вујовић, Г.

1970 *Пристаништа Београдског града*. Београд: Завод за заштиту споменика културе града Београда.

Milošević, P.

1995 Roman Bridges near Sirmium. Pp. 196–202 in *The Age of Tetrarchs*, ed. D. Srejsović. Belgrade: The Serbian Academy of Sciences and Arts.

Mirković, M.

1968 *Rimski gradovi na Dunavu u Gornjoj Meziji*. Београд: Arheološko društvo Jugoslavije.

Томовић, Г.

1991 Србија на старим географским картама од антике до краја XVI века. Стр. 21–49 у *Србија и суседне земље на старим географским картама*, ур. Ж. Шкаламера и Д. Срејовић. Београд: САНУ.

Ungarn, Siebenbürgen, Kroatien-Slawonien

2007 *Ungarn, Siebenbürgen, Kroatien-Slawonien – The Third Military Survey 1869–1887*, 1:25.000 (DVD). Budapest: Arcanum.

Црнобрња, А. Н.

2000–2001 Скупни налаз римских жижака – прилог проучавању урбане историје Сингидунума. *Годишњак града Београда XLVII–XLVIII*: 67–88.

2006 *Култна намена римских жижака у Горњој Мезији*. Београд: Филозофски факултет, Центар за археолошка истраживања и Музеј града Београда.

- 2007 Две иконе подунавских коњаника из Уроваца. *Гласник САД* 23: 279–287.
- 2008 Прилог убикацији станице *Confluentes*. Стр. 67–68 у *Српско археолошко друштво, XXX годишњи скуп и прослава 125 година постојања – програм, извештаји, информације и апстракти*, ур. Б. Анђелковић. Београд: Српско археолошко друштво.

Adam N. Crnobrnja

A Contribution to Locating *Statio Confluentes*

Summary

The *Tabula Peutingeriana* records *statio Confluentes* at a three-mile distance from *Taurinum* (modern Zemun) and at one mile from *Singidunum* (Belgrade), which has led to the assumption that it was located on the left side of the Sava, at the point this river joins the Danube (fig. 1). This assumption, put forward by S. Dušanić, has been widely accepted, but archaeological evidence is lacking. As the area where *statio Confluentes* is presumed to have been was devastated more than once in the past, confirmation can only be looked for in cartographic sources, and therefore plans and maps of the 17th to 19th centuries have been looked up (figs. 2–5). What has emerged as relevant is the development of military strongholds on the left bank of the Sava over the past three centuries as well as the local topography and toponymy. These data narrow the search to a limited area at the very confluence of the two rivers (fig. 7).

The exact location of *statio Confluentes* requires further and more thorough research into the land and river communications connecting *Sirmium* and *Singidunum*. The former brook Galovica (Dunavac) stands out as an important waterway used for shallow-draught navigation until the middle of the 19th century (fig. 6). At the time it was navigable, it was possible to travel through Srem and reach as far as the slopes of Fruška Gora (*Alma Mons*).